

Abdyryzak

Category: Kitapcy, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly
написано kitapcy | 22 января, 2025

Abdyryzak

ABDYRYZAK

Orazmuhammet ahunyň oglы Abdyryzak 1879-njy ýylda Marynyň Birinji Goňur obasynda eneden bolupdyr. Abdyryzagyn dogany Muhammet aga, dogan oglany Abdy aga Mary raýonynyň Engels adyndaky kolhozynda, ogullary Deňli, Tahyr, Çary Murgap raýonynyň "Moskwa" kolhozynda, uly oglы Durdy Ýolöten raýonynyň "Bolşewik" sowhozynda ýasaýarlar. Abdyryzak ilki öz kakasy Orazmuhammet ahunyň mekdebinde başlangyç bilim alýar, soň Buharada okaýar. Abdyryzak ýer-suw reformasy döwründe Marynyň Goňur oba komissiýasynyň başlygy bolup işleýär. Soň Maryda açylan aýal-gyzlar internatynyň direktorlygyna bellenýär. Sazanda Muhammetmyrat Nepesliýew, tejenli Myrat Agalyýew, TKP MK-niň sekretary Çary Wellekow Abdyryzaguň eý görýän dostlary bolupdyr. Türkmenistan Halk Komissarlar Sowetiniň başlygy Gaýgysyz Atabaýew Abdyryzagı öz dogany ýaly görýän eken. Şol sebäpli hem ol şahsyýet kulty döwründe gözden gaýyp bolýar, emma halk öz ezizini hiç wagt unutmaýar. B.Kerbabaýew ol barada: "Abdyryzak örän geñ-enaýy, has dogrusy täze döwrüň adamsydy. Ol öz atasynyň hüşür-zekatdan toplanan tükeniksiz baýlygyndan bir köpük hem alman, dogan ýurduny, atasynyň medresesini terk edip, bireýýäm şähere göçüp gelip, özünüň sap zähmeti bilen ýasaýardy. Atasynyň toplan maýasyny ol sygyr paçjasyndan enaýy görmeýärdi. Abdyryzak çynlakaý sowakly adamdy. Tatarça, azerbaýjança, türkçe kitaplar onuň şkafynda dolup ýatyrdy, emma ol çöregi, häzirlikçe, galamyndan däl-de, piliniň gulagyndan iýýärdi. Onuň ýer depýän piki umumy daýhanyňka garanda, iki esseden hem ulurakdy. Şonuň üçin hem taşlandy, partaw ýerden hem bol hasyl alýardy. Ol öz göwresiniň göräymäge gömelteýligine garaman, örän çeper bolup, öz eli bilen nepis haly dokaýardy. Türkmen taryhynda

erkeklerden haly dokanyň, belki hem, şol birinjisi bolandyr. Wejera ýyrtyk, eleşan deşik halylary hem ol siňe seredeniňde-
de tanalmaz ýaly bejerýärdi. Ýone weli, öz sungatynyň syryny
ol entek hiç kime görkezmeýärdi. Abdyryzak arassa, doğruçyl
adamdy"^[1] diýip, "Gaýgysyz Atabaý" romanında ýazýar.
B.Kerbabaýewiň bu eserinde Abdyryzagyn şorta söz we
rowaýatlaryndan hem käbir mysallar getirilýär.

Abdyryzak türkmen halk durmuşyny we halk döredijiligini oňat
bilipdir. Onuň aýdan rowaýatlaryndan şulary mysal almak bolar:

"Bir wagt eşegi myhman çagyrypdyrlar. Şonda eşek aýdypdyr:
"Men kim? Myhmançylyk kim? Meniň öňüme arpa dökmejeklerin-ä
gözüm ýetýä. Meni çagyrýan bolsalar ýa hojaýynyň öýuniň oduny
tükenendir ýa-da aýalynyň uny guitarandyr" diýipdir. Başga bir
mysal: "Kyrk ýyl mundan ozal Murgap sebitinde Kary at alan bir
kör bolupdyr. Ol örän dilewar eken. Maýly han bir gezek ony
ýasawul bilen getirdip, gazap bilen sorapdyr:

– Sen kör, nas atýamyň?

Kör seçenekli kädisini jübüsinden çykarypdyr-da, pitikläpdir:

– Han aga, keýpiň gyzyklysy şudur.

– Sen kör, çilimem çekýämiň?

– Çilimiň tüssesi, han aga janyňa noşdur.

– Heý pelit, sen kör, tirýegem atýamyň?

– Tapsam, hiç birinden gaýdamok, han aga.

– Sen kör, meniň gazabymdan gorkaňokmy?

– Men-ä han aga, hudaýdanam gorkamok.

– Men seni ýaman erbet ederin.

Kör ýaňsa alypdyr:

– Be, menimi?

– Meniň gazabyma duçar bolsaň, gaýdyp özüňi tutmaz ýaly
ederin, kör!

– Hä, boljak onda, sen näme gazabyň bolsa, şony maňa görkez!

Näme bu bir garyp biçäre diýip, maňa halat-serpaý saljakmy? Bu

pakyr bir ýeke çykan diýip, maňa dogan boljakmy? Bu pakyr

ýagty dünýäden mahruk eken diýip, maňa näme göz goýjakmy?

Sallah pahyra rehmiň inip, meni näme öýerjekmi? Bu durmuşdan

üýtgetseň, meniň-ä armanym ýok! Hany, han aga, gazabyň bolsa

şony maňa görkez-le". [2]

Allaberdi ORAZTAGANOW,
filologiya ylymlarynyň kandidaty.

[1] B.Kerbabaýew "Gaýgysyz Atabaý" / taryhy roman.
Aşgabat-1965, 111-112 sah.

[2] Inw. 2185.

Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly